

EUROPOS SEPARATIZMAS XX A.: ŠIAURĖS AIRIJA, BASKAI

Darbą atliko IID klasės mokiniai:

Ieva Čečetaitė

Kristupas Vaičius

Justė Janulionytė

Guoda Tuinylaitė

Domantas Zaluba

Turinys:

- Baskai
- ETA
- ETA veikla
- ETA XXI a.
- Airijos Respublika
- Derybos
- IRA
- Michaelas Collinsas
- Airijos pilietinis karas
- IRA išskirtinumas
- IRA iki šių dienų

Baskai

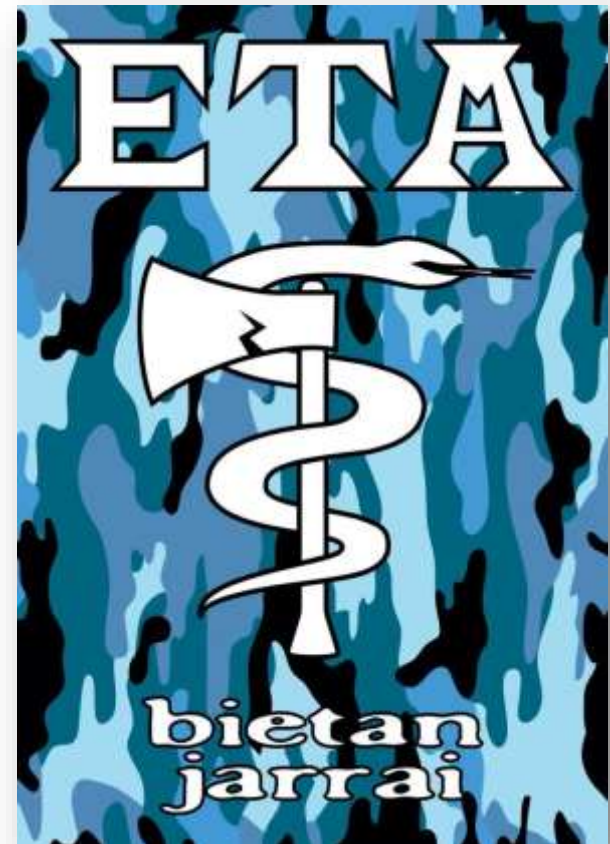
- XIX a. kilus baskų tautiniam judėjimui, pradėta reikalauti nepriklausomybes ar bent autonomijos.
- Baskai iki 1936 m. turėjo ganėtinai didelį savarankiškumą, tačiau vėliau centrinė Ispanijos valdžia jį atėmė.
- Generolo Fransisko Franko diktatūros laikotarpiu baskų kalba ir kultūra buvo uždrausta. F. Franko autoritarinė valdžia įkalinusi kankindavo baskų intelektualus. Tai paskatino ETA atsiradimą.

ETA (Euskadi Ta Askatasuna)

- **ETA** (“Baskų šalis ir jos laivė”) – tai ginkluota teroristinė baskų organizacija kovojanti už baskų valstybės nepriklausomybę Šiaurinėje Ispanijoje ir Pietvakarinėje Prancūzijoje.
- Įkurta 1959 m.
- Jos simbolis – gyvatė apsivijusi kirvj.

ETA veikla

ETA srovės:

1. Nuosaikioji (siekė didesnės autonomijos);
 2. Radikali (siekė visiškos nepriklausomybės baskų kraštui).
- Nuo 1968 metų ETA sprogimų ir susišaudymų metu nužudė daugiau nei 850 žmonių.
 - 1973 m. ETA suorganizavo Ispanijos Ministro pirmininiko Carrero Blanco nužudymą. Organizacija paslėpė sprogmenis viename Madrido tunelyje.

ETA XXI a.

- 2008 m. dvi politinės partijos Ispanijos teismo sprendimu buvo uždraustos dėl jų slaptos veiklos su ETA.
- ETA į tai sureagavo 24 valandų bėgyje užminuodama tris mašinas šiaurės Ispanijoje.
- 2009 m. ETA karių vado suėmimas išprovokavo grupuotės agresiją, kurios pasekoje Ispanijoje dešimtys žmonių buvo sužeisti, trys žuvo.
- 2011 m. sausio 10 dieną ETA pareiškė apie nuolatinės paliaubas.

Airijos Respublika

- 1919 m. sausio mėnesį airių deputatai, išrinkti į Didžiosios Britanijos parlamentą, paskelbė nepriklausomą Airijos respubliką.
- Airijos prezidentu išrinko E. de Valerą.
- Didžiosios Britanijos vyriausybė šio akto nepripažino, airiai pradėjo partizaninę kovą.

Derybos

- Įvykus deryboms, Didžiosios Britanijos parlamentas nuo Airijos atskyrė jos šiaurės rytinę dalį, vadinamą Ulsterį.
- 1921 m. gruodžio mėn. Airija tapo savarankiška valstybe, pripažinančia Didžiosios Britanijos karalių valstybės vadovu.

IRA

(Irish Republican Army)

- **IRA** - Airijos respublikonų revoliucinė karinė organizacija.
- 1919 m. pab. airių pusę atstovavęs karingasis Sinn Fein sparnas „Airijos savanoriai“ pasivadino Airijos respublikonų armija.

Ginklai organizacijai buvo perkami Europoje už Amerikos airių surinktus pinigus.

Michaelas Collinsas

- IRA organizacijos lyderis Michaelas Collinsas, praėjus kelioms valandoms po didžiosios salos dalies atsiskyrimo, pažymėjo: „Šiandienos rytą aš pasirašiau savo mirties nuosprendį”.
- Jis žinojo, kad tokia taikos sutartis kels nepasitenkinimą tarp radikalių IRA bei Sinn Feinn narių, norėjusių sukurti visiškai nepriklausomą Airijos salos respubliką.
- M. Collinsas neklydo ir dėl savo ateities: 1922 m. rugpjūtį jis buvo nušautas politinių varžovų.

Airijos pilietinis karas

- 1922 m. birželio 28 d. prasidėjo Airijos pilietinis karas.
- 1923 m. gegužės 24 d. karas baigėsi Jungtinės Karalystės ir Airijos sutarties šalininkų, kuriems visapusišką paramą teikė Anglija, pergale.

Kariaujančios pusės	
 Sutarties šalininkai: Airijos nacionalinė armija	 Sutarties priešininkai: Airijos respublikonų armija, Cumann na mBan, Na Fianna Éireann
Vadovai	
Michael Collins†, Richard Mulcahy	Liam Lynch†, Frank Aiken
Karinė jėga	
55 000	~15 000
Nuostoliai	
žuvusiųjų skaičius: ~800	žuvusiųjų skaičius: ~1 000–3 000 paimta į nelaisvę: 12 000

IRA išskirtinumas

- IRA taktika smarkiai skyrėsi nuo ankstesnių Airijos revoliucionierių kovos metodų.
- Ji nestojo į atvirą kovą prieš Airijos policiją ar anglų kariuomenės dalinius.
- Iš 20-30 žmonių buvo sudaromos „skrajojančios kolonos“, kurios veikė pagal klasikinę partizaninės kovos taktiką atakuodavo iš anksto pasirinktą taikinį, dažniausiai – policijos būstinę. Ją padegę, greitai pasislėpdavo.
- Niekas iki tol Britų imperijoje nebuvo tokiais metodais kovojęs prieš anglus.

IRA iki šių dienų

- Tarpukariu IRA mėgino bendradarbiauti su SSRS, netrukus tarp narių atsirado ir komunistinių pažiūrų atstovų.
- Antrojo pasaulinio karo metu organizacija bandė dirbti išvien su nacistine Vokietija.
- Dėl IRA nuo 1969 iki šiandien iš viso žuvo per 3,6 tūkst. žmonių.
- 1997 m. susiformavo Tikroji Airijos respublikonų armija (Real Irish Republican Army arba Real IRA).
- Per 1997 ir 1998 m. Tikroji IRA įvykdė nemažai sprogdinimų.
- 1998 m. rugpjūčio 15 d. įvyko sprogimas Omagh miesto centre, kurio metu žuvo 29 žmonės, tarp jų ir neščia moteris.
- Dar 2011 metais Tikrosios Airijos respublikonų armijos narys Vilniuje bandė įsigyti sprogmenų. Šiandien, jis sėdi kalėjime.

Šaltiniai:

- <http://istorijai.lt/didzioji-britanija-ir-prancuzija-tarpukario-metais/>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/ETA>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Real_Irish_Republican_Army
- http://en.wikipedia.org/wiki/Provisional_Irish_Republican_Army
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Collins_\(Irish_leader\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Collins_(Irish_leader))
- <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2005-04-13-audrius-paura-ira-airijos-respublikonu-armija/6092>
- http://lt.wikipedia.org/wiki/Airijos_pilietinis_karas
- http://lt.wikipedia.org/wiki/Tikroji_Airijos_respublikon%C5%B3_partija
- http://en.wikipedia.org/wiki/Irish_War_of_Independence
- <http://www.reuters.com/news/picture/legacy-of-the-ira?articleId=USRTR3NFK2>
- <http://www.reuters.com/article/2011/10/20/us-spain-eta-profile-idUSTRE79J7ID20111020>

Ačiū už dėmesį!